Wladimir Majakovszkij

(1893—1931)

KÉT VERSÉVEL lehetne őt legközelebb hozni a magyar olvasóhoz, — tudtommal egyik sincs még lefordítva s talán nem is lehet azokat más nyelven élvezni, mint a forradalomban felfrissült, megszínesedett szovjet-orosz nyelven, Majakovszkij nyelvén. Az egyiknek címe: „Párizs", — alcíme: „Beszélgetés az Eiffel-toronnyal." Párizsba utazott a költő a fiatal szovjet államból, a polgárháborút követő harcos béke, harcos munka legelső idejében. Ugy vitte szivében hazájának gazdag szegénységét, forró munkaszomját, mint szive fölött a jelképesen piros selyembe kötött útlevelet. A harcedzett, hősi lélek le akarta küzdeni Párizs örökigézetét is: mélyen átélt szocializmusának vértezetében viaskodott vele s az akkor enyhe rothadást lehelő latin légkör bódulatát, az akkor még ellenséges külföld mérgező páráját azzal „írta ki magából", hogy verssel fordult a Concorde-tér hajnali ködéből kirajzolódó Eiffel-toronyhoz: hagyja ott az „utcalányok, költők és kufárok városát, nagyobb szükség van szépen ívelő vasvázára Moszkvában, ahol szorgos kezek napnál ragyogóbbra fényesítik, s a csillagok is restelkedve hátrálnak meg előle... Gyerünk hát, jöjjön, ó torony, velem a Szovjetunióba, gyerünk, — én szerzek magának vízumot". A szovjet építés nekirugaszkodásának szinte naiv pátosza heviti a vers minden sorát. Amit a fiatal szovjet költő máshol, a prédalesi külföldön szépnek vagy jónak látott, az is csak otthon, az önmagára eszmélt dolgozó közösség hazájában kap megfelelő hátteret, érvényt, rendeltetést. Majakovszkij minden külföldön írt verse, — pedig sokat utazgatott — ilyen, mondhatni, kisfiúsan hazavágyó, hazabüszke elemektől tarka. Egy másik vonás viszont, amely jellemzi szovjet hazafiságát, az a maró tárgyilagosság, a jó sebész könyörtelensége, amivel nemcsak rátapint az új társadalmi berendezkedés sokszor nagyon sajgó sebes pontjaira, hanem ki is metszi a szervezetből. Egyik ilyencélú versének, sajnos, már a címénél is megakad a fordító: egyetlen nevettető szóba tömörül itt a mindenkor, mindenhol, mindenért gyűlésezni, ülésezni akarók kínzó és önkínzó szenvedélye. A szépeninduló munka gépezetébe minduntalan zavart okozó homokszemek kerülnek, mert a temérdek gyűlés miatt senkisem lehet a munkahelyén. A költő is keres valakit valamely hivatalos ügyben. Az illető nincs, felszívódott, kereshetik vég nélkül, egyik ülésről ki, a másikba be — hiába. Végül beszédül egy ülésterembe, ahol — ó, rémes! — csupa félbevágott hivatalnok ül, azaz ülésezik, — a másik felük egy másik gyűlésen „van jelen" — mind a kettő ugyanis egyidőre tűzték ki. Érthető rettenetében a költő hazamenet azon töpreng: egy utolsó nagygyűlés határozatilag szüntesse be a gyűlésezéseket. Az építő forradalom harsonása undorodik az álforradalmiságtól.

Majakovszkij költői pályája — egyetlen fölfelé ívelő vonal. Életének külső körülményei ezzel szemben eléggé zeg-zugos nyomokat hagynak. Alig serdült kamasz, iskolásgyerek volt, amikor az éberkedő cári rendőrség politikailag közveszélyesnek minősítette és börtönbe vetette. Ezzel — útlevelet nyomott kezébe — a politikai „bűnözők", a bolsevik forradalmárok akkor föld alá kényszerült eszmebirodalmába. Nem a legrövidebb úton jutott el oda, — kitérője a futurista művészet volt — képben, szóban, írásban. Hatalmas pofonokat adott a közízlésnek s amikor a szenzációéhes polgári körök riadtan felfigyeltek rá, ő már messze elől járt a Nagy Október kürtöseként. „Elfogadni avagy el nem fogadni : ez nem volt kérdés számomra. Az én forradalmam", írta később. Tehetségének minden fegyverével küzdött a legelsők soraiban : az Orosz Távirati Iroda kirakatablakában az ő gyújtó versei, gúnydalai, karikatúrái ösztökéltek cselekvésre, harcra, később már építőmunkára. Síkraszállt a Kommunista Internacionáléért és az éhezők számára gombagyűjtésért, harcot indított Wrangel hadserege, a tífusz kórokozói ellen és az elektrifikáció érdekében.

Lenin halála 1924-ben nemcsak a keserű bánkódás mély vörös-fekete gyászába borította Majakovszkij költészetét, hanem olyan gondolatsort indított el benne, amely egész életére, egyéniségére kihatott. Leninben látja „a földönjárt emberek legföldibbjét", „a legemberibb embert" és Lenin életének történetét azonosítja a szocialista forradalom történetével, az ő alakjának megértése mutatja meg neki saját helyét is a közösségben. „Lenin" címmel megjelent nagyvonalú írása : hősköltemény és egyben a szív legmélyéről kristálytisztán kicsendülő líra. Majakovszkij lírája nem az a fajta, amelyre a multakba vissza fájók feléreznek. Ugyanakkor azonban Majakovszkij szilajul előrevágtató, jövőberagadó szellemének hívei és követői egyáltalán nem kell, hogy elszakadjanak a mindenkori ú. n. „tiszta líra" élvezésétől. Ez a robusztus erejű költő keveselte teljesítménynek, sekélyesnek érezte az egyéni életbe zárt, annak lehetőségeire korlátozott valóságábrázolást, érzéskivetítést. Mennyit vitatkozott versekben a költő jogairól és kötelességeiről éppen azokkal, akiktől látszat szerint legmesszebb rugaszkodott, — Puskinnal, Lermontovval, — éppen, mert sokra értékelte hatásukat. Ez a politikában, osztályharcban izmosodott óriás gyermek megható szeméremmel vall a szerelméről is, szinte fogcsikorgatva, mint a szabadszájú kamasz, akiből, ha kerékbetörik, sem lehet kiszedni az ideálja nevét. Iróniához menekül. „A tavaszról" — ami fel-felbuzog telivér erében — olyan szótárral, olyan eltökélten vezércikk-hangon ír, ami csak a férfi-szemérem önvédelme lehet. Önála az. Ilyen a lelkialkata. Viszont a kardcsörtetésből, a szükséges rosszból nem csinál erényt, a harcot sem önmagáért, hanem eredményéért hirdeti. Ő maga kevéssel beérte : — cigaretta és naponta friss ing, — ez volt minden fényűzése, de nagyon akarta, minden ízével kívánta a szovjet állam életszínvonalának emelkedését. „Áldom hazám, a mostanit, de százszor áldom, amelyik lesz . . ."

L. S.